Az Európai Monetáris Unió

MÁTÉ ZSOLT

Euró: évezredes szó, melynek változatai a világ szinte minden nyelvében ugyanazt jelentik. De vajon mit is jelent valójában? Asszociálhatunk Európára mint az öregkontinensre. Európára mint a népek kapcsolatának szimbólumára. Európára mint a gazdasági fejlettség és a magas életszínvonal megtestesítőjére. Európára mint a nemzetek közötti gazdasági unió létrehozta közös piacra. Napjainkban azonban ez a szó újabb jelentést nyert, mégpedig a mindegységesebbé váló kontinens új fizetőeszközéét, mely könnyen lehet, hogy hamarosan minden idők egyik legerősebb és legsikeresebb valutájává válhat.

Az európai fizetőeszköz megszületése nyugodtan nevezhető a legfontosabb pénzügyi eseménynek a Bretton Woods-i rendszer összeomlása óta. Számtalan vonatkozás jöhetne számításba, ahonnan a közös európai valuta történetét taglalni kezdhetnénk, hiszen több évtizedet ölel magába ez a folyamat. Az alábbi felsorolás nagyvonalakban bemutatja azt az utat, amely az egységes valuta tulajdonképpeni megjelenéséhez vezetett:

1952 – az Európai Szén- és Acélközösség (CECA) megszületése

1958 – életbe lép az Európai Gazdasági közösséget megteremtő Római Szerződés

1969 – Hágai csúcsértekezlet: „*A monetáris unió megvalósítása a közösség célja …*”

1970 – A Werner-jelentés

1979 – Megszületik az európai monetáris rendszer (EMS)

1992 – A Maastrichti Szerződés (az EU és ezen belül az Európai Gazdaságiés Monetáris Unió (EMU) megteremtéséről)

1994 – Megkezdi munkáját Frankfurtban az Európai Monetáris Intézet (EMI), amelynek fő feladata az Európai Központi Bank (ECB) megszervezése

1998 – Megszületik a kormányfők döntése: 11 ország vesz részt az Európai Monetáris Unióban

1998 – Az EMI átalakul Európai Központi Bankká

A Monetáris Unió nem forradalom, hanem egy folyamat! A közös európai piac megteremtése (60-as évek), a tőke szabad áramlásának megvalósítása (1990), az egységes piac megszületése (1993) és a Maastrichti Szerződésben lefektetett konvergencia-kritériumok ismertetése csupán az első lépések voltak az euró megszületésének hosszú folyamatában.

Az euró az egyedüli egységes fizetőeszköz az Európai Monetáris Unióban (EMU), amit az Unió 11 tagállama 1999 január 1-jén fogadott el. Ezek az államok: Belgium, Németország, Spanyolország, Franciaország, Írország, Olaszország, Luxemburg, Hollandia, Ausztria, Portugália és Finnország. A 12. tagállam, Görögország 2001. január 1-jén csatlakozott az euró-egyezményhez. 2002-ben az euró fizikai formát öltött, az euróövezet hivatalos fizetőeszközévé vált, ezzel párhuzamosan a nemzeti készpénzek gyakorlatilag értéküket vesztik (beváltásukkal, illetve cseréjükkel a nemzeti jegybankok foglalkoznak, de fizetőeszköz-szerepet ettől kezdve nem töltenek be).

Az euró jó nemzetközi szereplésének esélyei azonban nagyban függnek az eurót használók megelégedettségétől és az Európán belüli sikerektől. Ha ugyanis a külső szemlélők egy stabil, közkedvelt valutát látnak benne, mely a világ legnagyobb egységes piacát szolgálja ki, akkor esély van arra, hogy az amerikai piac esetleges megtorpanása láttán – amelyre a mostani recessziót mutató elemzések és a sajnálatos események kapcsán van esély – egyes kereskedők, multinacionális vállalatok az eurót helyezik előtérbe, komoly versenyhelyzetet teremtve ezzel, mely végső soron képes lehet megtörni a dollár évtizedek óta tartó egyeduralmát.

Az utóbbi idők eseményei azonban kétségessé tesznek ezt a jóslatot:

Veszélyes konjunkturális helyzetbe került az EU, amelyet az Eurostat (az unió statisztikai hivatala) a növekedés hirtelen lefékeződésére utaló drámai adatokkal támasztott alá. Elemzők ugyanakkor az európainál kétszer gyorsabban bővülő amerikai gazdaság még jobb teljesítményét prognosztizálják. A felmérések azt mutatják, hogy hirtelen lefékezett az eurózóna tizenkét gazdasága 2004 utolsó három hónapjában, és úgy tűnik, tovább folytatódik a válság.

Az ok Németország, ahol a munkanélküliség drámai emelkedést mutat, olyannyira, hogy a foglalkoztatási helyzet a harmincas évekre emlékeztet. Ez pedig nem sarkallja nagyobb vásárlásokra, beruházásokra az embereket, a dollárral szemben erős euró pedig fékezi az exportot. Ám az Eurostat számsora megtorpanásra utal. A német gazdaság az előző negyedévhez képest az október–december periódusban 0,2 százalékkal visszaesett. A harmadik negyedben

pedig a másodikkal összevetve nem növekedett. Technikai értelemben a két negyedévenát tartó megereszkedés recesszionak számít. Így a német gazdaság majdnem ebbe a helyzetbe került. Éles ellentétben a francia, a spanyol, a finn, az ír és a görög gazdaság bátorító, a belső kereslet élénkülésén is alapuló felívelésével. Negatív növekedési ütemmel zárta a múlt évet az eurózóna másik nagy gazdasága, az olasz is. Az eurózóna ekként 0,2 százalékos negyedévi, illetve az előző év azonos negyedéhez viszonyított 1,6 százalékos növekedési ütemet ért el, 2004-ben pedig két százalékos iramot diktált. A teljes Európai Unió teljesítményét javítja, hogy Nagy-Britannia és Svédország is jó eredményeket könyvelt el a frissen csatlakozott országokkal együtt, ám utóbbiaknak a súlya a közösség összesített gazdasági erején belül nem éri el a tíz százalékot sem. Így alig befolyásolta az uniós GDP-bővülést, hogy Magyarország tavaly négy, Észtország hat, Szlovákia és Lengyelország is legalább öt-öt százalékkal növelte gazdaságát. Miközben a gyengélkedő nagyok miatt borús az európai összkép, az amerikai igencsak derűs. Az Egyesült Államok gazdasága – a belső fogyasztás serkentése s a deficitek növelése révén – tavaly négy százalék felett növekedett, kétszer olyan gyorsan, mint a huszonötök Európája. Az USA ráadásul nagyjából fele akkora munkanélküliségi rátát produkál, mint az EU.

Az eurózónából érkezett, a vártnál rosszabb növekedési mutatók és a lendületes amerikai gazdasági bővülést jelző adatok gazdaságfilozófiai különbségeket is takarnak. Az euróövezetben egy kézbe került a kamatpolitika irányítása (Európai Központi Bank) és tizenkét kézben (tagországok) maradt a költségvetési politika. A pénzügyi egyensúly őrzésének áldozata lett a növekedés, s voltaképpen az az álom is, hogy a térség látványos ütemben felzárkózhat az Egyesült Államokmellé.

Ezzel szemben az innovációkat, az információs technológiát tömegesen alkalmazó, az üzleti szellemet támogató és a jóléti államot eleve kevésbé kiterjesztő Egyesült Államok a dollár mozgását kereskedelmi és tágabb értelemben vett gazdasági érdekeitől tette függővé. Pontosabban nem áll ellen a gazdasági törvényszerűségek érvényesülésének. A Bush-kormányzat adó- és kamatcsökkentésekkel válaszolt az évtized elején a recesszióra és a terrortámadásokra. A felpörgetett fogyasztásnak nagy költségvetési és kereskedelmi deficit lett a következménye, amelyneknyomán a folyó fizetési mérlegben is hatalmas példa nélküli hiány keletkezett, s az eladósodás is növekedett. Ez a megbomlott egyensúly pedig nem állhat másként helyre, mint a dollár gyengülése révén.

Amerika a következő stratégiát követte: a piac kiigazítja a folyamatokat, eszerint a gyenge dollár serkenti az exportot – ezt érzékeltették a 2004 év végi, decemberi kereskedelmi adatok –, az amerikai piacra termelő cégek pedig kénytelenek lesznekárat emelni, mert ezen az árfolyamon már nem engedhetnek tovább a nyereségből a piaci részesedés fenntartása végett. Ennek nyomán csökkenhet az amerikai fogyasztás. A dollár az euróhoz képest háromévnyi lassú leértékelődés után mélypontra zuhant, egy euró akkor 1,3650 dollárt ért, az új év első heteiben azonban egészen 1,2753-ig ment az árfolyam. Egyes elemzők szerint a befektetők egy része az amerikai gazdaság erejében, tőkevonzó képességében bízik, és a dollár erősödését várja, míg mások, a pénzügyi egyensúly megbillenéséből logikusan következő folyamatokra hivatkozva, további gyengülésre fogadnak. Úgy tűnik, azoknak van igaza, akik az amerikai gazdaságban bíztak, hiszen hétről-hétre folytatódik az euró leértékelődése a dollárhoz képest.

Az Európai Unió az Egyesült Államok gazdaságának 70-es évekbeli versenyképességi szintjén áll ma. Az Unió 64 százalékos foglalkoztatottsági arányánál például Amerika 1978-ban tartott, míg a kutatás fejlesztés (K+F) ráfordításai is az 1979-es amerikai szinttel egyenlők. Csak valamicskét biztatóbb, hogy a 18 881 eurós egy főre jutó európai GDP az 1985-ös USA-beli adatnak, míg az egy foglalkoztatottra jutó GDP az 1989-esnek felel meg. Az EU 2056-ra (!) érheti be Amerika egy foglalkoztatottra jutó termelékenységi rátáit, ha a termelékenység európai növekedése évi fél százalékkal rendre leköröznéaz amerikait. A valóság egyelőre mást mutat: 1994 óta minden évben az Egyesült Államok „győzött" ebben is.

Versenyképes gazdaság nélkül Európának nincs jövője: a túlélés kérdése ez, figyelmeztet Christoph Leitl, az üzleti érdekeket képviselő szervezet elnöke. Vezető európai értelmiségiek ugyanakkor úgy vélik: Európa már így is túlságosan „elüzletiesedett". Minél inkább bővül, annál inkább meggyengülpolitikaientitásként.

Románia és az euró

A csatlakozási tárgyalások és az Unió bővítése

Romániában, mint a kelet - európai államokban, a nyolcvanas évek végéig szocialista típusú tervgazdaság működött, így ezekben az években szóba sem kerülhetett az Európai

Gazdasági Közösség tagságának elnyerése. Hazánk és a nyugati országok a rendszerváltásután egyaránt fontosnakérezték, hogy a keleti blokk piacgazdasággá való alakulásával az uniós tagságot nyerjen.

Románia, az első szocialista ország, mely hivatalos kapcsolatokat létesített az Európai Közösséggel, 1974-ben bekerült a Közösség általános preferenciarendszerének kedvezményezettjei közé. 1980-ban az ipari termékek kedvezményes vámrezsimjéről szóló szerződést kötött az Európai Közösséggel. A diplomáciai kapcsolatokhivatalos felvételét követően az Európai Közösség és Románia között több fontos megállapodás született. Ilyen az 1991-ben aláírt kereskedelmi és együttműködési egyezmény és az 1995-ös Európai Egyezmény, amely a könnyűipari (elsősorban textil) és a feldolgozott agrártermékek piacán is kedvezményes elbánást biztosított Romániának. Románia 1995. június 22-én nyújtotta be felvételi kérelmét az Európai Unióhoz.

A kilencvenes évek második felének csatlakozási szempontból fő feladata a gazdaság és egyéb területek minden egyes elemének „EU-konformmá" tétele volt. Ennek körébe tartozik a jogharmonizáció, a mezőgazdaság és az ipar versenyképessé tétele, a gazdasági növekedés élénkítése, az infláció és a munkanélküliség leszorítása, valamint számos egyéb teendő. Ennek a kihívásnak a sikeres teljesítéséhez nyújtott hathatós támogatást az Unió által létrehozott tucatnyi pénzalap és támogatási program. A Phare, SAPARD és számos más program egyaránt arra a célra jöttek létre, hogy az elmaradott keleti blokk és a csatlakozni kívánó országok felkapaszkodását segítsék elő a gazdaság egy-egy meghatározott területén. Az érdekelt nemzetek egyébként egymást is segíteni igyekeztek a fejlődésben, így hozták létre a Közép-Európai Szabadkereskedelmi Társulást is, a CEFTA-t, mely az EU előretörése nyomán jelentősen megfogyatkozott és háttérbe szorult EFTA mintájára jött létre.

Út a csatlakozási tárgyalások megkezdéséig

Az Európa Tanács 1995 decemberében felkérte az erre a célra létrehozott bizottságot, hogy minél előbb alakítsa ki a Románia csatlakozásával kapcsolatos közös álláspontot. Ennek megfelelően született meg 1997. július 15-én a bizottság véleménye (az úgynevezett avis), amely – figyelembe véve az uniós jelentések diplomatikus nyelvezetét – meglehetősen keményen fogalmaz. A végkövetkeztetés a koppenhágai kritériumoknak megfelelően épült fel: elismerte, hogy Románia jelentős haladást ért el a politikai feltételek teljesítésében, ugyanakkor rámutatott, hogy az országnak középtávon is súlyos nehézségeket jelentene alkalmazkodni az európai gazdasági versenyhez. Ugyanakkor a közösségi joganyag átvétele terén Románia még a legalapvetőbb szabályokat sem építette be saját jogrendjébe.

1998-tól a bizottság minden évben ún. monitoring jelentést készített Romániáról. Az első jelentés szerint az első koppenhágai kritérium – a politikai stabilitás – teljesítése maradéktalanul sikerült, de az ország nagyon keveset lépett előre gazdasági téren, sőt romlott versenyképessége. 1999-ben merültekfel a gyermekvédelem helyzetével kapcsolatos, az EU részéről megfogalmazott aggodalmak, amelyek – hasonlóan a romák diszkriminációjához – visszatérő elemek maradtak a későbbi országjelentésekben is. Bár 1999-re a gazdaság helyzete nem javult („Románia nem volt tekinthető működő piacgazdaságnak"), az országjelentős előrehaladást tanúsított az acquis átvételében.

A gazdasági problémák ellenére a bizottság javasolta, hogy az EU kezdje meg a csatlakozási tárgyalásokat Romániával. Az Európa Tanács ennek megfelelően az 1999 decemberi helsinki tanácsi ülés záródokumentumában 2000. február 15-ét jelölte meg a folyamat kezdeteként. Érdekesség, hogy ugyanekkor kezdődtek a tárgyalások a ma már uniós tag Szlovákiával, Lettországgal, Litvániával és Máltával is.

A tárgyalások során született újabb bizottsági értékelések – az országerőfeszítéseinek megfelelően – egyre kedvezőbb képet festettek Románia helyzetéről. 2002-ben a jelentés pozitívan említi a kisebbségek helyzetében beállt változásokat, így mindenekelőtt a nyelvhasználati jogot szabályozó törvényt. 2003-ban a bizottság elsősorban a jogharmonizációs eredményeket emelte ki, míg egy évvel később Románia megkapta a „működő piacgazdaság" minősítést, eleget téve ezzel az összes kritériumnak.

A közelmúltban éles viták bontakoztak ki arról, hogy a csatlakozásra váró országokat – a mindenkori terveknek megfelelően – egy vagy két hullámban vegyék fel, vagy különböző időpontokban. Végül is logikusnak tűnik a különkülön megoldás, hiszen egy országot – történetesenmondjukminket – miért érjen hátrány, mert egy másiknemzet elmarad a várakozásoktól. Ennek ellenére bizonyos, a „nagybani" tagfelvétel valósult meg, hiszen az Unió számára komoly változásokat jelent egy új ország vagy országok integrálása, és ezt az eljárást előnyösebb egyszer cselekedni.

Szintúgy vannak olyan irányú elképzelések, hogy noha az újdonsült tagok az Unióban teljes jogú tagsággal fognak rendelkezni, a belépéskor egy hét év hosszúságú, úgymond átmeneti időszakvenné kezdetét, ami alatt a munkaerő-áram-

lás kapcsán még bizonyos korlátozások lennének. Ez valószínűleg annak a magyarázata, hogy a közép-európai országok árszínvonala az Unió országai alatt van, ami a bérek terén különösen igaz, így az Unió végül is joggal tart attól, hogy a keleti olcsó munkaerő elárasztja Nyugat-Európát, mielőtt a béreket sikerülne jobban közelíteni a mostani uniós fizetésekhez.

A csatlakozási tárgyalások

Románia 2000. február 15-én kezdte meg a csatlakozási tárgyalásokat, és 2002-re az összes fejezetet megnyitották. A tárgyalási folyamat 2004. december 14-én ért véget. Románia nyolctémakörben (szolgáltatások szabad áramlása, tőke szabad áramlása, versenyjogi, mezőgazdaság, közlekedéspolitika, adóügyek, energiapolitika, környezetvédelem) kért és kapott átmeneti mentességet (derogációt) az uniós előírások teljesítése alól. A tárgyalásokon a legproblémásabb a versenyjogi és a bel- és igazságügyi fejezet lezárása volt, melyek az utolsó napokra maradtak. Előbbiben a nagy állami ipari cégek (jellemzően az acélipar) támogatásával kapcsolatos román politika volt elfogadhatatlan az Unió számára, míg utóbbiban Románia nem kért mentességet, az EU azonban többször kétségbe vonta Románia felkészültségét (elsősorban az illegális menekültek kiszűrésével kapcsolatosan). A legtöbb mentességet Románia a környezetvédelem terén kapta. A városi szennyvízgazdálkodás teljes kiépítése alóli felmentés 12 évighalasztható.

A tárgyalások előrehaladtával – a román fél ösztönözve – az Európa Tanács 2002 decemberi, koppenhágai ülésén meghatározta a belépés konkrét időpontját. A 2007-es időpontot a 2003 júniusi thesszaloniki csúcson az Európa Tanács újra megerősítette.

A tárgyalások során világossá vált, hogy a 2007. január 1-jei belépés tartható ugyan, de továbbra is nagy erőfeszítéseket kíván Romániától. Ezt figyelembe véve került be a csatlakozási szerződésbe egy olyan védzáradék, hogy amennyiben az ország mégsem tudja teljesíteni a csatlakozás pillanatáig valamennyi vállalt kötelezettségét, a belépés időpontja egy évvel később, vagyis 2008. január 1-re módosítható.

Annak érdekében, hogy Románia csatlakozása zökkenőmentes legyen, az Európai Bizottság a korábbiakhoz hasonlóan éves monitoring jelentéseket készít az országról, különös tekintettel a versenyjog, a bel- és igazságügy, illetve – magyarkérésre – a környezetvédelemtémakörére.

Az Európa Tanács 2004. december 17-i ülésén hozott határozat szerint ugyanakkor „Románia a csatlakozás időpontjáig minden tagsággal járó kötelezettségének eleget tud tenni". Hasonló véleményt adott ki a Bizottság 2005. február 22-én. Végül az Európai Parlamentnek is véleményezni kell (legkésőbb 2005. április 13-ig) a szerződés tervezetét. A román csatlakozási szerződést várhatóan 2005. április 25-én írják alá Luxemburgban.

A szerződés hatálybalépéséhez szükséges, hogy azt mind a huszonöt tagállam nemzeti parlamentje ratifikálja. A ratifikációs periódus 2005. április 25-től 2007. január 1-ig tart. A szerződés aláírásától a csatlakozás napjáig Románia aktív megfigyelőként vesz részt az uniós döntéshozatalban, vagyis az összes fórumon jelen lehet, véleményt is nyilváníthat, csak a szavazáson nem vehet részt.

A mai helyzetet szemlélve elmondhatjuk, hogy Románia a csatlakozási tárgyalások első részét lezárta az Unióval, és csupán néhány, de nagy horderejű kérdéskör esetében kell lépéseket tennie a tagságelnyerése érdekében. Ha minden a tervezett ütemben halad, akkor a 2006. év végére várhatóan sikerül befejezni az előkészítő szakaszt, és sor kerülhet a csatlakozás lebonyolításának megkezdésére. Az uniós tagságot természetesen népszavazásnak kell jóváhagynia, illetve az összes uniós nemzet parlamentjének meg kell szavaznia azt, és csak ezután kerülhet sor a csatlakozási dokumentumok szentesítésére. A jelenleg kitűzött cél az, hogy az első körben felveendő tagjelölt nemzetek polgárai teljes jogú tagként vehessenek részt a 2007-es európai parlamenti választásokon.

Napjainkban azonban egyre többet beszélnek Románia EU-s csatlakozásának elhalasztásáról a 2008-as évre. Mivel Romániának még nagyon sok feltételt teljesítenie kell, és kérdéses, hogy ezek egy részét teljesíteni tudja 2007 elejéig, éles viták alakultak ki ebben a kérdésben. Az egyik leghatározottabb véleményt a Romániáról készült jelentés szerzője, Emma Nicholson fogalmazta meg: „Kétlem, hogy bármelyikünk meg tudná mondani a csatlakozás időpontját, mivel Romániának még nagyon sok teendője van, és amennyiben az ország nem kezeli rohamléptekben a korrupciót és a jog betartását, nem lesz képes tartani a kitűzött időpontot."

Románia eurós kilátásai

Noha a maastrichti kritériumok, vagyis az uniós tagság elnyeréséhez teljesítendő feltételek egybevágnak az EMU-tagság elnyerésének konvergencia-kritériumaival, az euró bevezetésére nagy valószínűséggel az EU-tagság elnyerésekor

nem fog mégsor kerülni. Ezt a feltevést egyébként még uniós körökben is szinte nyíltan felvállalják, mivel ekkora méretű pénzügyi integrációt komoly előkészítő munka kell, hogy megelőzzön, ami egyáltalán nem azonos az EU-tagság előkészületeivel. A becslések szerint amennyiben 2007-ben realizálódik Románia EU-tagsága, úgy 2013-ban sor kerülhet az euró bevezetésére.

Az EU egyik kulcspozícióban lévő tisztségviselője figyelmeztette az újonnan csatlakozó tagországokat, hogy ne siessék el a közös valuta bevezetését, mert az eurónak és maguknak is ártanának vele. Caio Koch-Weser, a gazdasági és pénzügyi bizottság elnöke attól tart, hogy a jövőre csatlakozó országok közül egyesek „túlságosan derűlátó" menetrendet határoznak meg az euró bevezetésére. Szerinte a majdani tagállamok egy része már az árfolyam-mechanizmusba (ERM-II) történő belépésének időpontját is túl koraira tette. Az ERM-II-ben való részvétel a valutauniós tagság előfeltétele, valamint utalt az érintett országok tetemes államháztartási hiányára, egyes esetekben a magas munkanélküliségre, illetve arra, hogy most már nehéz olyan bevételekre szert tenniük, mint amilyenek a korábbi privatizációkból folytak be. „Egyesek számára a konvergencia ebben a szakaszban nehezebb, mint az első szakaszban volt" – mondta. Az új tagországoknak bizonyítaniuk kell majd, hogy képesek fenntartani valutájuknak az euróhoz viszonyított árfolyamstabilitását, mielőtt csatlakozhatnának az övezethez. A befogadásukról szóló döntést pedig szigorú gazdasági ismérvek szerint fogják meghozni – tette hozzá.

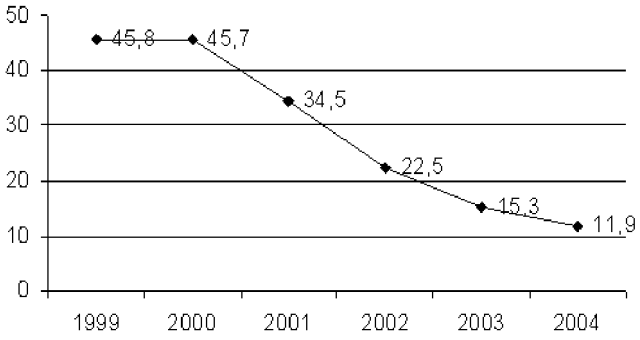
A maastrichti mutatók alakulása Romániában

Az eurós árfolyamrögzítés terén – ha az utóbbi hónapok eredményeit vesszük figyelembe – jó úton halad a gazdaság. Ha megfigyeljük az utóbbi fél év alatti euró és lej közötti árfolyam-ingadozásokat, akkor igen kellemes meglepetésben lehetrészünk.

A kritériumok teljesítése és folyamatos szinten tartása korántsem ígérkezik könnyű feladatnak. Az infláció 2005 elején szorult tíz százalék alá, az év végére pedig jó esetben is nyolc százalékkörüli becsléseket hallani, a teljesítéshez viszont maximum 3–4 százalék lehet az elfogadható mérték, azonban a kormány inflációellenes politikája és törekvései optimizmussal tölthetnek el, ezt a statisztikai adatok is alátámasztják, hiszen 1999 óta fokozatosan csökken ezen mutató értéke.

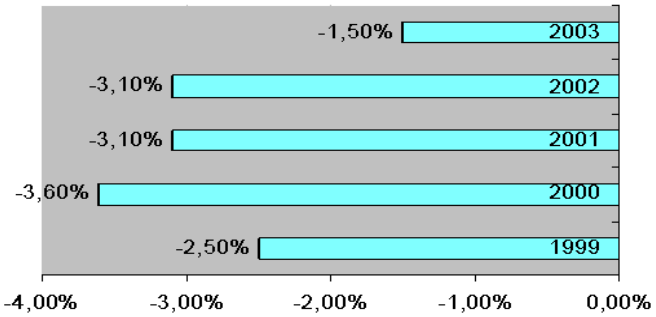
A költségvetési hiány tekintetében a határon mozgunk, a hosszú távú kamatlábak pedig az infláció csökkenésével válhatnak megfelelővé.

Az államadósság mértéke tekintetében egyre jobbak az eredmények. 2004-ben már csak 29,9% volt a mutató értéke, és ez a szám szerencsére évről évre tovább csökken.

Forrás: www.bnro.ro és www.eurostat.int

A maastrichti mutatók alakulása – Infláció

Forrás: www.bnro.ro és www.eurostat.int

A maastrichti mutatók alakulása – Költségvetési hiány

Román iae lőnyeiésh átrányai az euróbe vezetésekapcsán

Nyilván nem igényel különösebb magyarázatot az a kijelentés, hogy Románia gazdasága jól fog járni az új valuta bevezetésével. Egyrészt maga mögött tudhat egy olyan pénzt, mely az utóbbi időben finoman szólva is gyengén szerepelt, másrészt ugyanúgy nem kell bajlódnia a pénz átváltásával és az árfolyamkockázattal, mint a közös piac többi országa. Tény, hogy a lej lassan szinte megdönthetetlen rekordokat állított fel az elmúlt években az infláció terén, biztató lehet, ha soron követjük az elmúlt hónapok statisztikai adatait, hiszen a Román Nemzeti Bank monetáris politikája révén a lej egyre jobban felértékelődik, és stabilan kezdi tartani helyzetét az euróhoz viszonyítva. Ezen felül hazánk minden lakosa és vállalkozása ezen a téren is ugyanazon előnyöket élvezheti, mint bármely más uniós tagállam polgára, ezzel is nyugatibbnak érezve magát.

Azonban nem szabad annyira optimistának lennünk, hiszen gyülekeznek a viharfelhők az euró felett, s az is igaz,

	2000	2001	2002	2003	2004
Az államadósság tekintetében fellépő kamatok (GDP%-ban)	5,65	5,50	5,30	4,85	4,55
Az államadósság mértéke (GDP%ban)	31,00	30,60	30,10	30,10	29,90

Forrás: www.bnro.ro és www.eurostat.int

A maastrichti mutatók alakulása – Államadósság

hogy az Unió is igyekszik Romániát minél gyorsabban tagjai közt tudni.

Országunk óriási felvevőpiacnak számít, a hazai viszonyok és a nyugat-európai országokhoz viszonyított több évtizedes lemaradás miatt eddig is vonzottaa külföldi befektetőket, de a megszűnő vámok, a tőke szabad áramlása és az unión belül kialakult helyzet szabad utat jelent a külföldi befektetők számára.

Ez pozitívumot is jelenti, hiszen munkahelyek teremtődnek, nagy mennyiségű külföldi tőke áramlik az országba, ezzel párhuzamosan gyorsabb gazdasági növekedés érhető el.

Ugyanakkor a kiskereskedők, illetve a hazai termelők óriási hátrányba kerülhetnek külföldi versenytársaikkal szemben, akik alacsonyabb költségeken tudnak termelnia magasabb technológiai és technikai szintjük miatt (annak a valószínűsége is magas, hogy nagymértékben megnő a külföldi tulajdon hazánkban).

Az általános előnyök mellett (az árak átláthatóságának növelése, az átváltási költségek megszűnése, az árfolyam, ingadozások megszűnése, a pénzügyi piacok hatékonyságának növekedése, nagyobb a fiskális szigor és jobb országimázs alakul/alakítható ki stb) az euró rengeteg negatívumot is produkált: megszűnik az önálló árfolyam, illetve monetáris politika, kisebb a fiskális mozgástér, a lejfelértékelődés jóléti hatásai egyre alacsonyabb tendenciát mutatnak, s majd megszűnnek, az erős euró serkenti a munkanélküliséget és fékezi a külkereskedelmet stb.

Csökkenő reálkamatok okozta növekedési többlet

A monetáris unióhoz való csatlakozás következtében csökkenni fognak a hazai reálkamatok, aminek pozitív hatása lesz a gazdasági növekedésre. A reálkamatok két okból csökkenhetnek: egyrészt a szigorú uniós költségvetési előírások miatt csökkennie kell a közösségi szektor eladósodásának, másrészt a közös valuta bevezetésével megszűnik a romániai befektetések árfolyamkockázata, illetve csökken az inflációs bizonytalanság, ami a reálkamatokra is mérséklően hat, hiszen nemkell a bizonytalanságból fakadó feláratfizetnie a hitelfelvevőnek. A reálkamatok csökkenésének hatására a fizikai és a szellemi tőkébe történő magán- és közösségi szektor beruházásai feltehetőleg növekedni fognak, és ez emeli hosszú távú növekedési rátánkat is.

Tranzakciósköltségek megszűnéséből adódó nyereség

A saját valuta fenntartása tranzakciós költségekkel jár. Ezek a tranzakciós költségek elsősorban a bankok és más pénzügyi közvetítők által a külföldi fizetőeszközök lejre vagy más külföldi fizetőeszközre való átváltása fejében az ügyfeleknek felszámított jutalékok, vételi és eladási árkülönbözetek formájában merülnek fel. Ide tartoznak azoka „házon belüli" költségek is, melyeket a devizaügyletekben érintett vállalatok az ügyletek miatt és a külön adminisztráció és kockázatkezelés miatt kénytelenek viselni. Az átváltási költségeka háztartásokés vállalatokszámára költségeket, a bankok számára viszont bevételt jelentenek. Az átváltási költségek megszűnése azonban nem egyszerű jövedelem-átcsoportosítást jelent a bankszektortól a vállalatokés háztartások felé, hiszen a pénzváltási tevékenység egy részének megszűnésével felszabadulnak olyan termelő erőforrások, melyek eddiglényegében egy adminisztratívügylet (saját valuta használata) által voltaklekötve. Ez az erőforrás-újraelosztás a GDP magasabb növekedési ütemét fogja okozni.

Azélénkülő külkereskedelem okozta többletnövekedés

A közös valuta a külkereskedelem bővülésén keresztül is emelheti a román gazdaság növekedési ütemét. A közös valuta külkereskedelem-bővítő hatása mögötti érvek, az árfolyam-ingadozás, illetve a különböző valuták külkereskedelmi fizetésekben való használatának tranzakciós átváltási költsége mind kereskedelmet akadályozó tényezők megszűnésére épülnek. A bővülő külkereskedelem növekedésélénkítő hatását pedig a technológiai transzfer, a szaktudás átvétele, a növekvő verseny és egyéb, a nagyobb külkereskedelemből származó, a növekedésre pozitív hatást gyakorló tényezők magyarázzák.

Az önálló monetáris és árfolyam-politika feladása

Az önálló monetáris és árfolyam-politika elvesztését sokan az euró bevezetésének – nehezen számszerűsíthető – költségei közé sorolják. Az árfolyam-politika eszközei elvben alkalmasak az országspecifikus sokkok kezelésére. Románia esetében azonban erről a gazdaságpolitikai eszközről való lemondás nem jár komoly veszteséggel. Ennek oka egyrészt az, hogy mivel Románia külkereskedelme mélyen integrált az euróövezetbe, termelési szerkezete pedig kellően sokoldalú, az euróövezetet és Romániát a többi euróövezeti tagállamtól lényegesen eltérően érinti. Az úgynevezett aszimmetrikus sokkok valószínűsége csekély. Aszimmetrikus sokkokat okozhat a feltörekvő országokat övező bizalom ingadozása is, ezt azonban általában éppen a saját valuták fenntartása hívja életre. Az euró bevezetésével az ilyen „fertőződés" típusú sokkok lehetősége kizárttá válik. A másik ok, hogy a nominális árfolyam változásai a román tapasztalatok szerint rendkívül gyorsan megjelennek a hazai árakban. Így a versenyképesség releváns - reálárfolyam befolyásolása egyébként is csak korlátozottan áll a gazdaságpolitika rendelkezésére. Természetesen az euró bevezetése után sem lehet teljesen kizárni aszimmetrikus sokkok előfordulását. Ezek kisimítása azonban a sokk által érintett hitelképes piaci szereplők számára a közös valuta bevezetése után jóval egyszerűbb.

A saját pénz kibocsátásából származó bevétel elvesztése

A saját valuta fenntartása esetén az állam a pénzkibocsátásból eredő, ún. seigniorage bevételhez jut. A monetáris unióban való részvétellel ez a bevétel értelemszerűen a nemzeti jegybanktól átkerül a Központi Bankok Európai Rendszeréhez, és csak onnan kerül visszaosztásra az euróövezeti tagállamok számára előre meghatározott szabályok alapján. Ezek a szabályok az adott tagállam lakosságát és gazdasági teljesítményét veszik figyelembe. A nemzetgazdasági szintű nettó seigniorage veszteség számításakor ezt a várható visszaosztott jövedelmet kell összevetni azzal a bevétellel, amit – ugyanolyan gazdasági növekedési és inflációs teljesítmény (azaz ugyanolyan arányú pénzkibocsátás) mellett – a saját valuta fenntartása esetén realizálna az állam.

A hasznok és az esetleges költségek számbavétele alapján el lehet mondani, hogy a tartós hasznok a szakemberek becslése szerint évente a GDP 0,3–1%-ával haladják meg a tartós költségeket, azaz a monetáris unióba való belépés minden egyes évvel való halasztása ekkora veszteséget jelent az országnak. A fentiek eredményeképpen EU-csatlakozásunkat követően célszerű megcélozni a mielőbbi monetáris uniós tagságot. Ezért, amennyiben a bevezetőben elmondottak alapján a 2007-es évi EU-csatlakozást feltételezzük, és szigorúan értelmezzük az európai árfolyam-mechanizmusban eltöltendő két év követelményét, leghamarabb 2009-ben léphetnénk be a monetáris unióba.

Az új pénznem, az euró, hatalmas lehetőségeket rejt magában...

Az egységes piac és egységes pénz gondolata és gyakorlati megvalósítása ugyanakkor hosszú folyamat. Az EU tagállamai, és ezen belül főleg az euróövezet megtette az első lépéseket ennek megvalósítása terén, de nem szabad elfelejtenünk, hogy ez egy út, mely tele van akadályokkal, és ezeket a tagállamoknak nem kikerülni kell, hanem közös erővel megoldani.

Sokan forradalmat vártak az egységes pénz bevezetésétől. Jogosan! De áldozatok szükségesek mind politikai, mind gazdasági szinteken, hogy hosszú távon beteljesüljenek a jóslatok és elvárások. Míg például Nagy-Britannia, a legnagyobb gazdasági egység az Európai Unión belül, vonakodik bevezetni az új pénznemet és ezzel komoly akadályokat gördít az euró-övezet felé, míg nem valósul meg a tagállamok teljes együttműködése az egységes pénz és piac megvalósítása terén, egyre jobban eltolódik az elvárások beteljesülése. Az euró sikeres piaci szereplésének egyik alapvető feltétele, hogy a tagállamok bízzanak ennek pozitív hatásaiban.

Románia megtette a lépéseket az EU-hoz való csatlakozás terén, megkapta a „működő piacgazdaság" minősítést, ugyanakkor ha részese akar lenni az uniónak, hatalmas erőfeszítéseket kell tegyen a lemaradások behozatala terén. A pénzügyi mutatók biztatóak (a lej igazodik az euróhoz hosszú hónapok óta), az inflációt sikerül 10% alá szorítani, valamint az erős lej bevezetése és a kormány inflációellenes politikája biztatóak lehetnek. Országos szintű összefogásra van szükség, hogy a csatlakozáshoz szükséges feltételeknek valamint a monetáris unióhoz szükséges kritériumoknak elegettegyünk.

Az első lépések a gazdasági valamint monetáris unió megtétele felé már történelmi tényként jellemezhető. A többi már csak rajtunk múlik.